

NOTA SPEELRUIMTE

EDAM-VOLENDAM

2020-2029



Gemeente
EDAM
VOLENDAM

Ondernemend en betrokken.

Inhoud

Voorwoord	3
Hoofdstuk 1 Evaluatie huidig speelruimtebeleid	4
1.1 Werkwijze	4
1.2 Kernboodschap	4
1.3 Toepasbaarheid op Edam-Volendam-Zeevang	4
1.4 Evaluatie aanbevelingen beleidsplan	5
Hoofdstuk 2 Kaders voor goede speelruimte.....	7
2.1 Nationale wetgeving	7
2.2 Gemeentelijke kaders	7
2.3 Aanpassingen ten opzichte van 2010	8
2.4 Netwerk van speeltypes:	9
2.5 Kaders en ambities voor de inrichting van speelruimte:	9
2.6 Kaders voor vragen uit de samenleving en initiatieven	12
Hoofdstuk 3 Aanbevelingen voor uitvoering.....	14
3.1 Uitvoering	14
3.2 Aanbevelingen vanuit de rondgang	14
3.3 Basisscholen	14
3.4 Jeugd (12+) en volwassenen	15
3.5 Vrije speelruimte en omvorming	15
3.6 Minder valide kinderen/gebruikers.....	15
3.7 Nieuwbouw.....	16
Hoofdstuk 4 Vervangingsprogramma.....	17
4.1 Stand van zaken areaal	17
4.2 Kaders voor uitvoering	17
4.3 Vervangingsopgave	18
4.4 Kosten voor onderhoud	18
4.5 Plan voor uitvoering – Centraal op avontuur	18
<i>Uitvoeringssnelheid</i>	19
<i>Vervolgstappen</i>	19
4.6 Financiële consequenties	20
Bijlage A Bevindingen rondgang (Speelplan)	21
A.1 Algemene indruk Volendam <i>Speel en sportaanbod</i>	21
A.2 Bevindingen Zeevang.....	22
Bijlage B Belangrijkste bevindingen online enquête 2019	24

Voorwoord

We weten het allemaal: buitenspelen is een van de belangrijkste vormen van bewegen. Kinderen die veel samen buiten spelen zijn over het algemeen vaak actiever, slimmer en socialer. Kinderen leren door te ontdekken! Als gemeente willen we dat stimuleren waar mogelijk. Daarom gaan we niet meer vanachter onze bureaus bedenken hoe de speelplekken in onze gemeente eruit moeten zien. We gaan met kinderen, ouders en buurtbewoners in gesprek. Kinderen weten namelijk als geen ander wat ze leuk en avontuurlijk vinden. En wat blijkt, ze zoeken veel meer een spannende omgeving waar ze vrij kunnen bewegen en hun fantasie de vrije loop kunnen laten. De huidige speelplekjes in Edam-Volendam zien er veelal hetzelfde uit. Weinig diversiteit en vaak een combinatie van een schommel, wip en glijbaan.

We gaan voor de komende jaren naar een balans zoeken tussen kleine herkenbare speelplekken dichtbij huis en verschillende centrale speelplekken in de buurt waar meer kinderen terecht kunnen en waar meer te beleven valt. Ook jongeren hebben een eigen plek nodig. Zij hebben behoefte aan beweging en ontmoeting en daarom willen we voldoende sport- en ontmoetingsplekken voor ze creëren. Met de nota Speelruimte 2020 worden basisvoorwaarden beschreven voor de inrichting van de speelruimte. Het geeft aan hoe de gemeente de komende jaren wil omgaan met de speelruimte. In de raadsvergadering van 12 september 2019 zijn nieuwe kaders en ambities vastgesteld evenals het gekozen Plan voor uitvoering, Centraal op avontuur. Dit gekozen plan voor uitvoering heeft richting gegeven aan de nota Speelruimte.

Tot slot. Kinderen spelen om zich voor te bereiden op de toekomst. Voor kinderen is spelen namelijk veel meer dan spel en beweging. Zonder het zelf te beseffen ontwikkelen ze tijdens het spel persoonlijke eigenschappen als zelfstandigheid, zelfvertrouwen en creativiteit. Ze ontwikkelen motorische en sociale vaardigheden die later in het leven zo belangrijk zijn. Een kind heeft verschillende speelplekken nodig. Naast spelen in de openbare ruimte, zoals op de stoep of op straat, willen kinderen ook graag spelen op plekken waar speeltoestellen staan en dan vooral daar waar anderen zijn.

Vincent Tuijp
Wethouder Samenleving

Hoofdstuk 1 Evaluatie huidig speelruimtebeleid

1.1 Werkwijze

In de gemeente liggen momenteel 120 formele speelplekken die in het beheer van de gemeente zijn. Dit is een van de meest zichtbare beleidsterreinen en inmiddels is het tijd om de beleidsambities met betrekking tot het spelen in de gemeente te actualiseren.

Om te komen tot een nieuw en geactualiseerd beleidsplan voor de gemeente dat past bij de trends en ontwikkelingen van deze tijd is gekeken naar de huidige beleidsvisie voor Edam-Volendam (2010). De wijze waarop deze is toegepast en of deze nu nog bruikbaar is voor de komende jaren. Om hier goed over te kunnen oordelen heeft een rondgang langs kenmerkende buurten in Edam, Volendam en de kernen van Zeevang plaatsgevonden en is in het voorjaar van 2019 een breed uitgezette online bewonersenquête uitgezet die door 367 bewoners is ingevuld. Hierbij zijn verschillende thema's behandeld (speelgedrag, scholen, sport, jongeren, diversiteit). Met de verzamelde informatie en de geactualiseerde beleidskaders is vervolgens gekeken naar de gewenste verbeteringen en benodigde kosten op korte- en middellange termijn.

1.2 Kernboodschap

In het huidige speelruimteplan van de gemeente Edam-Volendam uit 2010 was de missie: **"Buitenspelen, een belevenis!"**. Hierbij wordt nadrukkelijk verwezen naar het avontuurlijke karakter dat een speelplek ook mag hebben. Gesteld werd dat speelplekken vooral veilig moesten zijn (primaire doel) maar dat het minstens zo belangrijk was dat goede speelruimte ook moest bijdragen aan meer buitenspel door kinderen (secundaire doel).

Het belang van kwalitatief goede speelruimte (o.a. positief effect op ontwikkeling kinderen, laagdrempelige sportdeelname, gezond alternatief voor televisie en pc en stimuleert ontmoeting) wordt nog altijd onderstreept en daarmee blijven de missie en belangrijkste doelstellingen uit 2010 leidend voor het geactualiseerde speelruimtebeleid.

Gestreefd wordt om dit de komende jaren vooral te vinden in een meer avontuurlijke inrichting van de speelruimte, met bijvoorbeeld natuurlijke speelaanleidingen maar ook gericht op meer (sportieve) uitdaging. Hierbij dient niet alleen gekeken te worden naar kinderen tot 10 jaar, maar juist ook de doelgroep 'jeugd' van 10 jaar en ouder.

1.3 Toepasbaarheid op Edam-Volendam-Zeevang

Om het beleidsplan toe te kunnen passen op zowel Edam en Volendam als ook de kernen van Zeevang is het nodig om aanvullingen te maken op de originele beleidskaders en wijze waarop de speelruimte is georganiseerd. Hierdoor worden de beleidsambities ook relevant voor de verschillende type kernen (lintdorp en overige kleine dorpjes) van Zeevang.

Tijdens de inventariserende rondgang is daarom specifiek gelet op hoe de speelruimte in de verschillende kernen is georganiseerd en dan met name de ligging en het gebruik van schoolpleinen ten opzichte van de formele speelplekken van de gemeente. Op basis van deze bevindingen en de doelstellingen zijn vervolgens voor Zeevang gerichte aanbevelingen voor uitvoering gedaan (hoofdstuk 3).

1.4 Evaluatie aanbevelingen beleidsplan

Om de speelruimte ook daadwerkelijk de destijds gewenste impuls te bieden is vanaf 2010 doorgepakt met het verbeteren van speelplekken. In de periode 2010-2015 zijn de ambities (gedeeltelijk) tot uitvoering gebracht:

- *Meer gecentreerde speelplekken:* De afgelopen jaren zijn in de gemeente meerdere 'speellandschappen' gerealiseerd zoals de natuurspeelplek in de Broeckgouw en de Cruyff-court (sinds 2008) aan de Leendert Spaanderlaan.
- *Meer uitdaging in het aanbod:* Nieuwe speelplekken zijn vaak uitdagender ingericht voor de net iets oudere doelgroep (niet meer voor de allerkleinsten). Hierin is nog wel een slag te maken, vooral gericht op diversiteit.
- *Verbeteren veiligheid en ondergronden:* Hierin is een grote slag gemaakt waardoor de speelruimte na een periode van versobering (voor 2010) sterk is verbeterd op gebied van veiligheid. Speelvoorzieningen liggen over het algemeen op veilige en goed bereikbare en herkenbare locaties en toestellen en ondergronden voldoen aan de wettelijke normen.
- *Terugbrengen van aantal speelplekken:* Hierin is slechts beperkt uitvoering gegeven. Dit heeft uiteraard ook te maken met sterfhuisconstructie die werd voorgesteld in het plan van 2010. Dit houdt in dat plekken pas worden opgeheven als de toestellen onveilig worden en reparatie niet langer in verhouding staat tot de oorspronkelijke aanschaffkosten. Ook zijn veel kleine speellocaties behouden gebleven vanwege protest uit de buurt. Door de fusie met Zeevang en de aanleg van nieuwe plekken in de nieuwbouwwijk Broeckgouw is het areaal sinds 2010 juist gegroeid.
- *Particuliere speeltoestellen:* Op verschillende plekken in de gemeente werden door bewoners speeltoestellen in de openbare ruimte geplaatst. Dit is inmiddels teruggedrongen en niet meer aan de orde.

Aan de hand van de gevoerde gesprekken, de rondgang en de uitgevoerde enquête onder bewoners zijn er een aantal aandachtspunten waar echter nu nog tegenaan gelopen wordt:

- *Ruimtegebrek:* De wens voor centrale *speelzones* of *speellandschappen* botst soms met de ruimtelijke beperkingen van de openbare ruimte. Er moet simpelweg ruimte zijn om uitdagende speelplekken in te richten voor vooral ook wat oudere kinderen. Dit is, zeker in de centrumgebieden van vrijwel alle kernen in de gemeente Edam-Volendam, niet mogelijk.
- *Omvang areaal:* Het huidige areaal kent relatief veel speelplekken. De wens uit 2010 om meer gecentreerde speelplekken aan te leggen met meer uitdaging hangt direct samen met de noodzaak tot het omvormen of opheffen van speelplekken. Enerzijds zodat de kosten voor onderhoud en herinrichting niet het beschikbare budget overschrijden, maar ook zodat de centrale, uitdagende speellocaties beter gebruikt worden en ontmoeting op deze plekken gestimuleerd wordt.
- *Behoefte bewoners voor zelfstandig te bereiken speelruimte:* In de enquête gaven bewoners aan dat kinderen juist erg zelfstandig buiten kunnen spelen door de aanwezigheid van de vele kleinere speelplekken. Met name de ouders van jonge kinderen geven de voorkeur aan meer, maar dan kleinere speelplekken. Dit lijkt haaks te staan op de ambitie om het aantal plekken terug te brengen en te focussen op grotere, centraal gelegen speelplekken.

- *Diversiteit van het aanbod:* in de enquête geven bewoners aan dat de speelruimte weinig divers is (veel van hetzelfde) en dat ze graag (86% van de respondenten) meer natuurlijke speelvormen zien op de formele speelplek in de vorm van speelaanleidingen (zand, water, takken, stammen).
- *Verskil Zeevang en Edam-Volendam:* Het beleidsplan gold alleen voor Edam-Volendam. Hier is daarom ook een duidelijk gestructureerde speelruimte. In de kernen van Zeevang is de situatie anders. Hier was geen vigerend beleid, is de behoefte anders en zijn de verschillen (kwaliteit, kwantiteit) tussen de kernen zelf ook groot.
- *Openbare ruimte voor de doelgroep 12-18 jaar:* De jeugd komt momenteel nog beperkt aan bod bij de inrichting van de openbare ruimte. De variatie in sportvormen is beperkt en deze doelgroep wordt in de openbare ruimte vooral geassocieerd met 'hangen' en overlast. Ouders van oudere kinderen bevestigen dit beeld in de enquête en geven (in tegenstelling tot jonge ouders) aan dat er meer behoefte is aan grote centrale speelplekken met een goed sportaanbod. Een oplossing hiervoor ligt niet alleen bij het speelbeleid, maar ook bij Programma Lef, het beleidsterrein Sport, Alliantie Kansrijk en het jongerenwerk. Het is nodig om hierbij zowel expertise, ervaringen, maar ook budget aan elkaar te koppelen.
- *Behoeftte beweegruimte voor volwassenen:* In de enquête wordt aangegeven dat er te weinig beweegplekken zijn voor volwassenen (19+). Ter verbetering worden sportplekken als een skatebaan, fitness-parcours, maar ook een wandelroute en/of voldoende rustplekken voor ouderen genoemd.

Om het beleid te actualiseren is kritisch gekeken naar de 'spelregels' voor de ideale speelruimte met kennisneming van huidige inzichten over en ontwikkelingen in hoe er buiten wordt gespeeld. Deze spelregels zijn verwerkt in 'hoofdstuk 2: Kaders voor goede speelruimte'.

Hoofdstuk 2 Kaders voor goede speelruimte

2.1 Nationale wetgeving

Aan de nota Speelruimte liggen naast wensen en behoeftes van inwoners ook diverse kaders ten grondslag. Dit betreft zowel wetgevende kaders met betrekking tot speelvoorzieningen als ook gemeentelijke beleidsnota's en meer proces gerelateerde richtlijnen.

Er bestaat geen wettelijke verplichting voor gemeentes om speelplekken aan te leggen. Buitenspelen zelf is wel (en niet voor niets) een recht! Jeugdigen hebben net als volwassenen behoefte aan en recht op mogelijkheden om te ontspannen en te recreëren.

Dit recht is vastgelegd in artikel 31 van het Internationale Verdrag voor De Rechten van het Kind, dat in 1995 door de Nederlandse overheid is geratificeerd.

'Artikel 31 van de Rechten van het Kind (VN): Het kind heeft recht op rust en vrije tijd, om te spelen en op recreatie, en om deel te nemen aan kunst en cultuur.'

Het voorzien in formele speelplekken is een aanbeveling om buitenspelen te faciliteren en te stimuleren. Een gemeente is vrij om hier invulling aan te geven. Voor de inrichting van de formele speelplekken is wel specifieke wetgeving vastgesteld in de vorm van het Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen (WAS).

2.2 Gemeentelijke kaders

De gemeente Edam-Volendam heeft, naast het huidige speelruimteplan van de gemeente 'Buitenspelen, een belevenis!' uit 2010 en de aanbevelingen uit de evaluatie, de wens geuit dat twee uitgangspunten worden meegenomen in de nieuwe nota speelruimte. Dit zijn 'Speelnatuur', dat de groeninrichting ondersteunend is aan het speelruimtebeleid vanuit het nieuwe groenbeleid, en 'Fysieke gezondheid' vanuit de Nota Leefstijl.

Speelnatuur

Een aanbeveling is dan ook om nader onderzoek te doen naar mogelijke speelplekken aan de rand van de wijken. Geadviseerd wordt om dit te doen in samenwerking met bewoners. Een uitgangspunt hierbij is dat deze speellocaties niet worden geformaliseerd maar dat juist het vrije spel en ravotten in de natuur wordt gestimuleerd.

Fysieke gezondheid

De nota leefstijl schenkt aandacht aan de fysieke gezondheid van de inwoners van Edam-Volendam. Zo wordt er onder andere ingestoken op het toegankelijk maken van de voorzieningenstructuur ten behoeve van bewegings- en sportmogelijkheden.

Beleid sociaal domein

Beleid in het sociaal domein gaat uit van samenhang in doelen en activiteiten en het ondersteunen van de eigen kracht van de samenleving. Om de samenhang en integraliteit van al het maatschappelijk beleid te borgen is een kaderbeleid geformuleerd in de nota Sociaal Domein. De

ambities, doelstellingen en kernwaarden van de gemeentelijke organisatie in dit beleid krijgen ook vorm in de andere maatschappelijk beleidsnota's.

Ambities en kaders

Om onze ambities waar te kunnen maken, heeft het college een aantal kernwaarden omschreven. Deze kernwaarden komen terug in alles wat de gemeente onderneemt. Wij verbinden, tonen leiderschap, zijn wendbaar en geven vertrouwen. In de nota Speelruimte zijn deze kernwaarden terug te vinden.

Verbinden

De nota Speelruimte heeft veel raakvlakken met andere beleidsterreinen en is bij uitstek geschikt om verschillende domeinen met elkaar te verbinden. Dit blijkt al uit het tot stand komen van deze nota waar de beleidsterreinen Sport, Jeugd, Groen en Programma LEF met elkaar verbonden zijn. Daarbij worden, door het laten participeren van onze jeugd, inwoners bij het (her)inrichten van speelplekken, ook verschillende doelgroepen met elkaar verbonden. En later na het realiseren van deze speelplekken wordt het een verbindende factor waar sport, spel, bewegen, samenwerken en ontmoeten bij elkaar komen.

Leiderschap

Met dit speelruimtebeleid tonen we leiderschap door aan te geven wat we belangrijk vinden en hoe we de speelruimte voor de toekomst willen gaan (her)inrichten. De gemeente neemt daarin het voortouw en heeft daarvoor nieuwe kaders en ambities vast laten stellen.

Door te investeren in uitdagende en veilige speelplekken stimuleren wij onze jeugd om meer buiten te spelen, te bewegen en elkaar te ontmoeten.

Wendbaar

Met dit speelruimtebeleid stellen we ons wendbaar op, omdat we het gesprek met onze (jeugdige) inwoners zelf aangaan. We staan open voor discussie en horen graag van onze inwoners wat zij belangrijk vinden voor hun wijk en de speelplekken. We staan open voor ideeën en suggesties en luisteren naar elkaar.

Vertrouwen

Voor het verkrijgen van ideeën en wensen over de speelplekjes in de gemeente is vertrouwen tussen de inwoners en gemeente noodzakelijk. Allereerst is het geven van informatie en voorlichting nodig. Bijvoorbeeld over het belang van buiten spelen. Maar ook om welke speelplek het gaat, over het beschikbare budget en aan welke wettelijke eisen een speelplek moet voldoen. Dit voorkomt te hoog gespannen verwachtingen en bijgevolg teleurstellingen. Ook is het belangrijk om als initiatiefnemer goed bereikbaar te zijn voor inwoners. En een open en eerlijke houding aan te nemen.

2.3 Aanpassingen ten opzichte van 2010

In het beleidsplan uit 2010 werd de ideale speelplek beschreven. Een tweetal aspecten hiervan is, na actualisatie en overleg aangepast. Deze punten zijn verder toegelicht in hoofdstuk 2.5 (*kaders en ambities voor actualisatie*).

- *Aanpassing doelgroep:* in het eerdere plan werden speelplekken ingericht voor de doelgroep 3-8 jaar. Gezien het belang van buitenspelen en bewegen voor kinderen en de beperkte relevantie

van toestellen voor de allerjongste kinderen (deze verliezen snel hun functionaliteit door een beperkte speelwaarde), wordt de doelgroep verhoogd/verruimd naar 4-18 jaar.

- *Actieradius:* In het huidige beleid wordt vastgehouden aan een richtlijn dat in elke woonbuurt binnen 400 meter een formele speelplek (in beheer van de gemeente) moet zijn. In plaats daarvan wordt nu voorgesteld om bij actualisatie uit te gaan van een meer context-gebaseerde aanpak. Er wordt daarbij niet alleen gekeken naar een afstand (bereikbaarheid blijft belangrijk) maar juist ook naar de bespeelbaarheid van de openbare ruimte zelf (stoepen, veldjes) en barrières voor kinderen. Hierdoor zullen speelplekken in de ene wijk dichter op elkaar liggen (actieradius minder dan 400 meter) maar zal in een andere wijk één of enkele goede speelplekken volstaan.

2.4 Netwerk van speeltypes:

Om de speelruimte in de gemeente te ordenen wordt gebruik gemaakt van drie type locaties. Hierbij gelden de volgende aanbevelingen:

- *Speellandschappen - Buurtoverstijgend met uitdagend spel, sport, ontmoeting en vrije ruimte:* Deze locaties moeten goed verspreid liggen over de gemeente en zijn vooral gelegen in parken, groene gordels of in centrale tussenruimte tussen kernen. In speellandschappen kan de hele doelgroep van 4-18 jaar worden bediend.
- *Speelzones – locaties gericht op de omliggende buurt met uitdagend spel en sport:* Deze locaties vormen, samen met de speellandschappen een netwerk van speelruimte. Indien mogelijk is het wenselijk dat in elke buurt (begrensd door barrières) een speelzone gelegen is. Belangrijk is dat de speelzones onderling afwisselen (zeker in dezelfde wijk/buurt).
- *Speelplekken – overige locaties, vooral gericht op direct omwonenden (met minimale invulling):* Deze locaties zijn aanvullend op de speelzones maar, bij een goede ordening niet strikt noodzakelijk om te behouden (er is dan immers een speelzone). Deze plekken kunnen ingericht worden met eenvoudige speeltoestellen, maar lenen zich ook voor alternatieve speelinrichtingen gericht op ravotten of bijvoorbeeld als fietspleintje. Door deze afwijkende inrichting wordt de diversiteit van het aanbod op buurtniveau sterk vergroot.

2.5 Kaders en ambities voor de inrichting van speelruimte:

Vergelijkbaar met de beschrijving van de ideale speelplek in het beleidsplan uit 2010 worden in deze beleidsnotitie basisvoorwaarden beschreven voor de inrichting van de speelruimte. Deze ambities en kaders voor actualisatie zijn opgesteld op basis van het uitgevoerde onderzoek en gesprekken met betrokken beleidsmedewerkers en wijkbeheer. Vervolgens zijn deze kaders en ambities op 12 september 2019 vastgesteld door de gemeenteraad. En is ingestemd met het plan voor uitvoering, Centraal op avontuur (zie 4.5).

- *Veiligheid en goed beheer:* Speelplaatsen, toestellen en ondergronden moeten voldoen aan de wettelijke **veiligheidseisen** zoals gesteld in het Warenwetbesluit Attracties en Speeltoestellen (WAS). Dit betreft niet alleen de aanleg, maar ook het **onderhoud en beheer** van speelplekken om zo zorg te dragen voor een prettige en veilige speelruimte. Hierom wordt de speelruimte jaarlijks geïnspecteerd en wordt onderhoudsinformatie bijgehouden in een beheersysteem.
- *Belang van avontuurlijke speelruimte:* Op basis van het oorspronkelijke beleidsplan en de bevestiging uit het onderzoek wordt er ook in de actualisatie ingezet op het versterken van het

avontuurlijke karakter van de speelruimte. Meer ruimte om lekker in de natuur te spelen, te ontdekken en zelf vorm te geven aan de speelruimte. Door in te zetten op de **exploratieve drang** van kinderen blijft speelruimte prikkelen, uitdagen en wordt het uiteindelijk ook beter gebruikt. Dit werkt met name goed op de ruimere speelplek. Belangrijk is ook om te realiseren dat op zulke plekken de uitstraling vaak iets 'rommeliger' is (minder gemaaid, minder strak gesnoeid of bijgehouden, meer variatie in vegetatie en niveauverschillen); juist om kinderen uit te nodigen om **op onderzoek uit te gaan**. Een goed voorbeeld van avontuurlijke speelruimte is de natuurspeelplek in Broeckgouw en de momenteel in ontwikkeling zijnde *Bouwspeelplaats* in Volendam.

Noot: Bouwspeelplaats

Op dit moment worden de huidige voorzieningen voor de jeugd uitgebreid door het realiseren van een bouwspeelplaats. Er is reeds een locatie aangewezen aan de Kimsterweg in de Broeckgouwwijk, naast de volkstuinjes en het nieuwe gymsportcentrum. De bouwspeelplaats wordt naar verwachting in de zomer van 2020 geopend.

De bouwspeelplaats wordt gezien als een welkome en gezonde aanvulling op het huidige aanbod van voorzieningen en een bijzondere manier om de sociale, motorische en emotionele ontwikkeling van onze jeugd te stimuleren. Op de bouwspeelplaats kunnen kinderen van 4 tot 12 jaar onder toezicht, maar zo vrij mogelijk, met aanwezige materialen hutten bouwen, spelen en lekkers op een eigengemaakt vuurtje klaarmaken. Daarnaast kan de bouwspeelplaats bijdragen aan het gemeentelijk aanbod Kansrijk en LEF; activiteiten talentontwikkeling en vrijetijdsbesteding.

- **Doelgroep:** In het huidige beleidsplan wordt gesproken over een doelgroep van 3 tot 12 jaar. In het geactualiseerde plan wordt dit opgeschroefd tot een doelgroep van 4 tot 18 jaar. Er moet wel worden nagedacht over de mogelijkheden tot buitenspel voor de jongste kinderen (tot 4 jaar). Hiervoor hoeven echter niet per se aparte plekken ingericht te worden. Voor kinderen van 12 jaar en ouder is het vooral belangrijk om in te zetten op goede sportplekken en met name ook grote, ruime locaties. Door in te zetten op een **goede variatie** en **spreiding** van speelplekken (kleine én grote) kan een brede doelgroep worden aangesproken. Een belangrijke rol bij de inrichting van speelplekken is de **vrije ruimte** waarin kinderen zelf spel kunnen bedenken.
- **Onderscheid ruimtelijke context:** Voor de spreiding of actieradius van speelplekken wordt gekeken naar de **ruimtelijke context**. Dit betekent dat in sommige buurten, waar kinderen bijvoorbeeld slecht op straat kunnen spelen (parkeerdruk, smalle stoepen, weinig groen), er relatief meer formele speelplekjes nodig zijn dan een buurt of kern waarin kinderen prima grotere afstanden kunnen afleggen. Dit omdat de straat (de openbare ruimte in brede zin) ook goed **bespeelbaar** en veilig is of omdat er voldoende alternatieven aanwezig zijn (bespeelbaar groen bijvoorbeeld). Voor het bepalen van de benodigde speelplekkenspreiding moet goed gekeken worden naar de **bereikbaarheid** van speelplekken (barrières).

Als het onderscheid in ruimtelijke context wordt erkend en toegepast op de huidige speelruimte blijkt niet elke speelplek nodig om te behouden. Zowel in Edam-Volendam als in diverse kernen van Zeevang zijn plekken die, gelet op de ruimtelijke context, eigenlijk niet nodig zijn voor het aanbod in de wijk/kern. Die plekken blijven **behouden als speelruimte**, maar in plaats van toestellen volstaat een grasveld of pleintje om op te kunnen spelen. Eventueel kunnen met

eenvoudige toepassingen (een boomstam, meubilair, betonnen rioolbuis, heuvel) alternatieve **speelaanleidingen** gecreëerd worden.

- **Samenwerking met groenbeleid:** Momenteel wordt ook gewerkt aan het groenbeleid van de gemeente. Streven is, om in de actualisatie van het speelruimtebeleid, een **duidelijke koppeling** te maken met het groenbeleid. Dit betekent bijvoorbeeld dat er veel meer gezamenlijk wordt opgetrokken in het kader van recreatie(en -sport) in bijvoorbeeld parken, buitengebied maar ook de woonwijken zelf. Bijvoorbeeld bij de aanleg van een wandel- of trimroute, maar ook bij het vergroten van de **speel- en ontdekkingswaarde** op plekken. Zeker op de grotere plekken waar wordt ingezet op een avontuurlijke inrichting is een belangrijke rol weggelegd voor groenbeheer.

Ook op andere plekken is het belangrijk om de inrichting duidelijk af te stemmen met **groenbeheer**. Welke vegetatie? Hoe snoeien, maaien of graven? Wie betaalt wat en wat kun je bijvoorbeeld samen doen met bewoners? Vanuit het groenbeleid is het belangrijk om op te nemen dat er plekken in de gemeente zullen ontstaan waar vanuit het spelende kind anders omgegaan mag/moet worden met groen; dat betekent dat op die plekken ook het groenbeheer moet worden aangepast. Het is wel belangrijk dat hiervoor de **geschikte plekken** worden aangewezen.

- **Bewonersparticipatie:** Bij herinrichting van speelplaatsen is participatie van de buurt relevant. Het is een zichtbaar onderwerp, er is ruimte voor inspraak en bewoners (zowel volwassenen als zeker ook kinderen) kunnen een duidelijk onderbouwde opvatting hebben over de inrichting ervan. Bewoners krijgen daarom **inspraak** in het ontwerp van de speelplek. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de methodiek van factor-C:

Noot: Factor-C

Stap 1 – Krachtenveldanalyse: Eerst worden de verschillende betrokken actoren in beeld gebracht, welke bewoners of belanghebbenden zijn bij de herinrichting betrokken en met welk belang?

Stap 2 – Kernboodschap: Om kernboodschappen te formuleren ga je in de schoenen van de doelgroep(en) staan. Wat zeggen ze over dit onderwerp, wat weten ze wel en wat weten ze niet, wat vragen ze ons, welke emoties spelen er? Op deze manier sluit de communicatie aan bij de belevingswereld van de doelgroepen.

Stap 3 – Communicatieplan: Dit plan helpt bij het bepalen van de communicatiestrategie en biedt overzicht. Het plan zorgt ervoor dat de betrokken actoren op het juiste moment en op de juiste manier met elkaar in contact komen.

Verslaglegging: Voordat wordt overgegaan tot uitvoering van het initiatief, wordt verslag gelegd door de initiatiefnemer. In het verslag wordt het proces en resultaat beschreven. Aan de hand van het verslag kan het bevoegd gezag oordelen of wordt voldaan aan goede participatie.

Vanuit de factor-C methodiek wordt vooraf duidelijk wat de kaders (budget, ruimte, planning) voor uitvoering zijn en welke partijen hierbij betrokken zijn (naast bewoners bijvoorbeeld ook andere beleidsterreinen als Groen, Sport- of Jeugdbeleid). De buurt kan (afhankelijk van het type locatie) vervolgens worden geraadpleegd over het programma van eisen voor het ontwerp en uiteindelijk kiezen/meebeslissen over het daadwerkelijke inrichtingsvoorstel uit bijvoorbeeld een

drietal ontwerpen. Bij plekken, specifiek gericht op jongeren of sporters, wordt geadviseerd ook apart met deze doelgroep om tafel te gaan.

Geambieerd wordt een **wisselwerking met de buurt** waarbij bewoners zich meer betrokken gaan voelen bij een speelplek waardoor de levensduur wordt verlengd (minder vandalisme) en het gebruik verhoogd (sluit beter aan op wensen). Door speelplekken in één keer op te pakken (en niet toestel voor toestel) krijgen bewoners meer invloed op de herinrichting van de speelplek. Daarbij worden ook de mogelijkheden met betrekking tot avontuurlijk spelen en de (groene) inrichting nadrukkelijk meegenomen.

Bij **initiatieven van bewoners** zelf kan hier alleen een mogelijk vervolg aan gegeven worden als dit een bestaande speelplek betreft die op korte termijn heringericht moet worden. Bij andere plekken moet gekeken worden of er elders in de buurt een andere plek vervalt óf het initiatief van de bewoners ook kan worden ingevuld zonder speeltoestellen, bijvoorbeeld door alternatieve speelaanleidingen (zie ook hoofdstuk 2.4; *kaders voor vragen uit de samenleving*).

- **Duurzaamheid:** Speelplekjes waar weinig tot geen gebruik van wordt gemaakt kunnen worden verwijderd en in het kader van duurzaamheid kunnen de toestellen op **andere locaties ingezet** worden. Ook verdient het aanbeveling om de openbare ruimte te **vergroenen** (gras voor tegels). Dit heeft niet alleen een positief effect op zaken als waterafvoer, maar draagt ook bij aan het terugdringen van het hittestress-effect dat optreedt in de gebouwde omgeving. Door hierbij tevens met meer **bomen** te werken wordt er ook meer beschutting geboden aan gebruikers.
- **Koppeling aan relevante beleidsprogramma's:** Naast het groenbeleid zijn er ook diverse andere beleidsprogramma's waarop **ingehaakt** kan worden zoals Programma LEF, (dat zich richt op de doelgroep 12-18 jaar), en programma's om ook ouderen in beweging te krijgen. Dit kan door **activiteiten te organiseren** op speel- en sportplekken en/of in gesprek te gaan met andere doelgroepen/beleidsterreinen om te kijken welke faciliteiten in de openbare ruimte nodig zijn (of er juist al zijn) voor dergelijke programma's.
- **Koppeling aan projecten:** Bij de **planvorming** van andere projecten in de openbare ruimte ook het **'spelen' meenemen**. Bijvoorbeeld als er een straat gerenoveerd wordt, de gehele openbare ruimte in ogenschouw nemen, dus inclusief al dan niet aanwezige speelvoorzieningen. In dat kader moet een overzicht gemaakt worden op welke locaties wensen zijn ten aanzien van een optimale verdeling van de speelplekken.

2.6 Kaders voor vragen uit de samenleving en initiatieven

Vanuit de samenleving worden regelmatig initiatieven gelanceerd of verzoeken ingebracht voor de verbetering van speelplekken. Er komen grofweg drie verschillende soorten initiatieven voor.

- **Bestaande speelplekken:** Betreft het (de verbetering van) een bestaande speelplek? In dat geval kan gekeken worden naar de planning en budgetten uit het uitvoeringsplan. Indien mogelijk kan een herinrichting naar voren gehaald worden of kunnen krachten m.b.t. budgetten gebundeld worden.
- **Nieuwe speelplek:** Hier kan geen opvolging aan gegeven worden. Ook met sponsoring van de speeltoestellen (geen aanschafkosten voor de gemeente) nemen de onderhoudskosten (en uiteindelijk vervangingskosten) voor de gemeente immers toe. Daarnaast werkt het een

onevenwichtige spreiding in de hand (op plekken waar men mondig en waar voldoende financiële middelen aanwezig zijn, komen eerder nieuwe speelplekken dan elders). Wel is het mogelijk om te kijken of er in de buurt wellicht speelplekken liggen die op korte termijn in aanmerking komen voor herinrichting en waarin het initiatief wellicht geïntegreerd kan worden (verplaatsing van het initiatief).

- *Initiatief zonder speeltoestellen:* Het is natuurlijk ook goed mogelijk dat bewoners een voorstel indienen voor de verbetering van de openbare speelruimte zonder daarbij toestellen te gebruiken (speelroute, speelaanleidingen). Hierbij moet per situatie worden gekeken of het wel of niet ondersteund kan worden vanuit de gemeente. Belangrijk hierbij is dat de gemeente dergelijke initiatieven niet in beheer neemt en geen (financiële) bijdrage kan leveren in aanleg of onderhoud. Nieuwe initiatieven zonder speeltoestellen moeten daarom door bewoners zelf aangelegd en beheerd worden. Dit vergroot overigens ook vaak de continuïteit van een initiatief.

Bij elk initiatief is het belangrijk om het draagvlak te toetsen. Door hoeveel mensen wordt het initiatief gesteund? Draagvlak is leidend om in te schatten of een plek na realisatie ook echt wordt gebruikt en het dus de moeite loont om mee te werken aan een initiatief. De correcte wijze om draagvlak en participatie te toetsen is vormgegeven in de uitwerking van de omgevingswet.

Hoofdstuk 3 Aanbevelingen voor uitvoering

3.1 Uitvoering

Op basis van de uitgevoerde werkzaamheden, de kaders voor goede speelruimte en de huidige stand van zaken zijn een aantal aanbevelingen te doen gericht op de verbetering van de speelruimte. Belangrijk hierbij is om te realiseren dat op korte termijn (tot 2023) in Edam en Volendam zelf weinig tot geen speelplekken in aanmerking komen voor vervanging. Als het uitvoeringsprogramma gericht is op instandhouding betekent dit dat de hieronder genoemde aanbevelingen pas op langere termijn (5 tot 10 jaar) in uitvoering kunnen worden gebracht in Edam en Volendam. In de dorpen van voormalig Zeevang is de vervangingsopgave actueler (zie hoofdstuk 4), hier kan dus met het (voor Zeevang) relevante deel van de aanbevelingen gestart worden.

3.2 Aanbevelingen vanuit de rondgang

Op basis van de verzamelde informatie tijdens de rondgang langs de speelplekken en schoolpleinen kunnen een aantal verbeterpunten worden gedaan met betrekking tot het huidige areaal.

- **Meer variatie op speelplekken en tussen speelplekken:** Nu is het aanbod van toestellen op veel speelplekken hetzelfde en is er weinig variatie met andere speelvormen. Door toevoeging van natuurlijke aanleidingen of pleinelementen worden kinderen geprikkeld eigen spel te bedenken. Bij herinrichting van speelplekken wordt daarom ook aanbevolen om te kijken wat er op omliggende plekken al aangeboden wordt. Zo wordt voorkomen dat er dubbel aanbod ontstaat en kan bewust worden ingespeeld op het vergroten van de diversiteit van het aanbod.
- **Meer speellandschappen en speelzones met een uitdagend en uitgebreider aanbod:** dit geldt vooral voor de kernen Edam, Volendam en Oosthuizen. Nu liggen speelplekken voornamelijk 'versnipperd' door de wijk. Grotere locaties bieden nu vaak wel speciale speelwaarde in de vorm van sport, echter is het aanbod van speeltoestellen vrijwel hetzelfde als in de buurten.
- **Samenvoegen van speelplekken:** Veel speelplekken met toestellen betekent niet per definitie een goede speelruimte. De buurten met in elk huizenblok een (zelfde) speelplek kan worden gekozen om de locaties samen te voegen zodat een uitdagendere speelplek of zelfs speelzone ontstaat. Dit is natuurlijk wel afhankelijk van de barrières in een wijk.
- **Meer speelnatuur:** door meer bespeelbaar groen toe te voegen aan speelplaatsen worden kinderen uitgedaagd tot ander spel. Ook de wijkranden en parken lenen zich goed voor het faciliteren van speelnatuur. Het plaatsen van toestellen of aanvullende speelaanleidingen op deze locaties is niet direct noodzakelijk. Soms is het voldoende om snoeihout te laten liggen of juist losse materialen aan te leveren. Wanneer gekozen wordt voor het toevoegen van meer speelnatuur, is het van belang dit vooraf niet alleen goed af te stemmen met bewoners, maar ook met bijvoorbeeld politie/wijkagent en de (uitvoerende) groendienst. Zo wordt voorkomen dat ongeschikte locaties worden ingericht als avontuurlijk speelgroen en/of het beheer van de locatie de speelwaarde gaat beperken.

3.3 Basisscholen

De schoolpleinen vallen niet onder het huidige speelruimtebeleid. Dit blijft in het geactualiseerde beleid van toepassing. Verreweg de meeste schoolpleinen in de gemeente zijn al openbaar. Het is aan de school zelf of zij er wel of niet voor kiezen om de buurt toegang te verlenen tot het plein. Het

wel of niet openstellen van het plein heeft geen invloed op de rol van de gemeente. In Edam en Volendam, en in mindere mate in de kernen van Zeevang, ligt in de nabijheid van de schoolpleinen vaak een gemeentelijke speelplek.

3.4 Jeugd (12+) en volwassenen

In andere beleidsnota's (o.a. Jeugdnota, kunst en cultuur, de sportnota en nota leefstijl), maar ook middels vragen uit de samenleving wordt uitgesproken dat jongeren, maar ook volwassenen meer gestimuleerd moeten worden om te gaan bewegen/sporten. Dit kan op de volgende manieren:

- **Uitdaging:** Soms volstaat een trapveld niet (alleen), maar moet ook meer gezocht worden naar alternatieve sportvormen als freerunning, calisthenics, een crossbaan of outdoor bootcamp. Dit spreekt een andere doelgroep aan en stimuleert intensieve beweging.
- **Ruimte:** Plekken bedoeld voor deze doelgroep moeten voldoende ruimte bieden (ook tot omliggende woningen) om overlast te beperken. Een knus hofje leent zich niet voor een ontmoetingsplek met sportfunctie, een speellandschap in een park wel.
- **Inspraak:** Jongeren dienen meer betrokken te worden bij de herinrichting van de openbare ruimte. Hierdoor kan beter worden ingespeeld op hun wensen/behoefes, ontstaat informeel 'eigenaarschap' en wordt het gebruik vergroot.

Hoewel volwassenen buiten de scope van het speelruimtebeleid vallen, kan het betrekken van deze doelgroep worden benut op bestaande speel- en sportplekken door mogelijkheden tot beweging toe te passen.

3.5 Vrije speelruimte en omvorming

Het huidige speelruimteaanbod is beperkt divers. Door de omvorming van traditioneel spelen met toestellen naar vrije speelruimte waar vooral gewerkt wordt met aanleidingen en ruimte kunnen twee verbeterpunten in een keer behaald worden:

- **Variatie:** Het aanbod wordt gevarieerder; naast plekken met toestellen ontstaan er meer ravotplekjes en speelpleintjes waar kinderen zelf hun spel kunnen bedenken.
- **Budget:** Er ontstaat meer financiële ruimte (budget) om meer uitdaging aan te bieden op te behouden speelplekken.

3.6 Minder valide kinderen/gebruikers

Hoewel het belangrijk is dat alle kinderen, valide én minder valide, zich op elke speelplek kunnen vermaken is het belangrijk om juist op de centrale speelzones of grote speellandschappen ook bewust te kijken naar het vergroten van de toegankelijkheid van de speelplek. Hierbij worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- **Integratie:** Integreer speelruimte voor minder valide kinderen in de reguliere speelplek. Zo ontstaat geen exclusiviteit en wordt samenspel juist aangemoedigd. Het is zeker niet nodig om elke speelplek volledig aan te passen, vaak vraagt integratie om enkele eenvoudige keuzes die prima meegenomen kunnen worden bij de herinrichting van de speelplek.
- **Toegankelijkheid:** Belangrijk is dat ook wordt gekeken naar voorzieningen voor minder valide begeleiders (bankjes) en naar de toegankelijkheid van de speelplek zelf. Poortjes om fietsen af te wenden maakt het bijvoorbeeld ook lastig voor een kind in een rolstoel om op de speelplek te

komen. Een centraal pad op de speelplek kan soms al ontzettend helpen om een plek toegankelijker te maken. Ook binnen de kaders van vergroening zijn er verschillende eenvoudige en leuke manieren om een plek óók leuk te maken voor minder valide gebruikers.

3.7 Nieuwbouw

Komende jaren zal de gemeente uitbreiden door de ontwikkeling van nieuwbouwbuurtten. Hoewel nog niet bekend is of, waar en hoeveel speelplekken hierdoor worden ontwikkeld worden wel de volgende aanbevelingen gedaan:

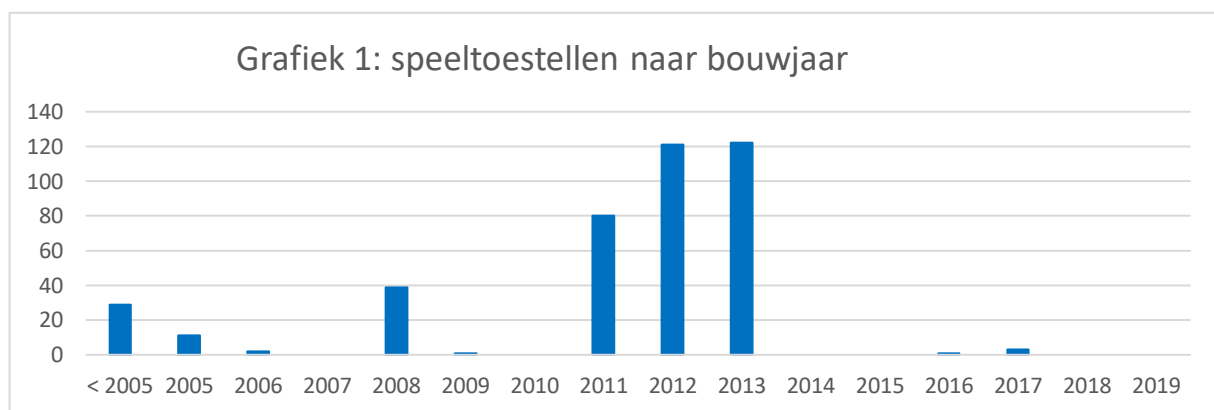
- **Ruimte:** Vaak wordt spelen gefaciliteerd op kleine restruimte. Dit is meestal voldoende om een jonge doelgroep (0-4 jaar) te bedienen maar biedt vaak al na een paar jaar onvoldoende uitdaging én mogelijkheden voor wat oudere kinderen. Dit is achteraf lastig te realiseren. Het verdient voorkeur om te kiezen voor één grote centrale speelplek dan meerdere kleine snipperplekjes.
- **Diversiteit en doelgroepen:** Hoewel verleidelijk, wordt aanbevolen niet te kiezen voor te veel eenheid of bulkaanbiedingen bij de inrichting van speelplekken bij nieuwbouw. Hoewel de instroom van bewoners vaak relatief homogeen is (jonge gezinnen) is het raadzaam vanaf het begin rekening te houden met verschillende spelvormen en doelgroepen.
- **Beheerkosten:** Het is belangrijk dat, hoewel de aanleg vaak gefinancierd wordt door de ontwikkelaar er goed gekeken wordt naar de jaarlijkse beheerkosten na realisatie.

Hoofdstuk 4 Vervangingsprogramma

4.1 Stand van zaken areaal

De gemeente Edam-Volendam heeft in totaal 120 speelplekken in beheer. Hiervan liggen er 100 in Edam en Volendam en zijn 20 speelplekken verspreid over de kernen van Zeevang (waarvan 12 in Oosthuizen). Op deze speelplekken staan circa 410 speeltoestellen.

De gemiddelde leeftijd van de speeltoestellen is 9 jaar. Voor Edam en Volendam ligt dit gemiddelde met 7 jaar duidelijk lager, voor Zeevang geldt een gemiddelde leeftijd van 14 jaar. De lage leeftijd van de toestellen in Edam en Volendam heeft vooral te maken met een forse piek in vervangingen tussen 2011 en 2013 (uitvoering vorig beleid) zoals ook terug te vinden in grafiek 1. In die periode zijn alle toestellen vervangen voor nieuwe exemplaren.



De toestellen zijn daarom, zeker in Edam en Volendam duidelijk nog van goede kwaliteit (zie bijlage 1). In de kernen van Zeevang is het aanbod qua leeftijd iets gevarieerder. Er zijn nog toestellen van voor 2000 (8) maar ook elementen die in 2017 nog zijn vervangen. Ook dit verschil is duidelijk waarneembaar bij bezoek aan de verschillende kernen (zie bijlage 1).

4.2 Kaders voor uitvoering

Voor de herinrichting van de speelplekken en het plan voor uitvoering (zie 4.5) zijn een aantal kaders gehanteerd. Deze komen bovenop de kaders voor inrichting zoals beschreven in 2.5 en 2.6 en hebben vooral betrekking op het moment van uitvoering en het dan beschikbaar te stellen budget voor uitvoering:

- **Vervangingsmoment:** De vervanging van speeltoestellen vindt pas plaats als vanuit de operationele inspectierondgang wordt aangegeven dat een toestel nog maximaal 3 jaar meegaat. Dit wordt jaarlijks opnieuw bekeken waardoor er steeds sprake is van een actuele prognose voor de vervangingsopgave.
- **Volledige vervanging:** Speelplekken worden bij voorkeur in één keer volledig opgepakt. Hierdoor kunnen bewoners goed betrokken worden (wens voor inspraak) en kan, als nodig een functionele wijziging op de speelplek worden doorgevoerd (uitbreiding doelgroep, aanpassing type spel). Ook voorkomt dit dat kort na elkaar een ingreep moet worden uitgevoerd op dezelfde speelplek. Om kapitaalvernietiging te voorkomen worden toestellen die nog minstens 5 jaar meekunnen meegenomen in de herinrichting of verplaatst naar een andere locatie.

- **Richtbedragen voor vervanging:** Voor de herinrichting van een speelplek wordt gewerkt met richtbedragen voor vervanging. Hieronder valt de vervanging, plaatsing en verwijdering van de toestellen en ondergronden. Afhankelijk van de huidige inrichting wordt gewerkt met de volgende richtbedragen;
 - *Speellandschappen:* € 30.000,- tot € 50.000,-
 - *Speelzones:* € 10.000,- tot € 30.000,-
 - *Speelplekken:* € 3.000,- tot € 10.000,-
- **Bijzondere (sport)locaties:** Plekken met een bijzondere functie, doelgroep of bereik zoals de Cruyff-court of een calisthenics-park worden uit apart projectbudget gefinancierd. Deze zijn dan ook niet meegenomen in de kosten van uitvoering (zie 4.5).

4.3 Vervangingsopgave

Op basis van een recente inschatting (2019) wordt op korte termijn (2020-2021) de vervanging verwacht van 82 speeltoestellen, vooral gelegen in het geografisch gebied Zeevang. Uitgaande van het kader om plekken in zijn geheel op te pakken komen op korte termijn 10 van de 20 speelvoorzieningen in de kernen van Zeevang in aanmerking voor herinrichting. Naar verwachting komen pas vanaf 2023 de overige speelvoorzieningen in aanmerking voor herinrichting. Deze vertegenwoordigen een vervangingswaarde (op basis van de richtbedragen zoals beschreven in 4.2) van € 950.000,-.

4.4 Kosten voor onderhoud

Naast de kosten voor herinrichtingen zijn er ook jaarlijks kosten nodig voor onderhoud. Dit betreft de volgende posten:

- *Planbaar onderhoud:* preventief onderhoud, gericht op het voorkomen van onveilige situaties en operationeel onderhoud, kleine reparaties door slijtage of ouderdom van het toestel.
- *Niet-planbaar onderhoud:* reparaties door vandalisme en onverwacht snelle slijtage.
- *Onderhoud van ondergronden:* verschonen van losse ondergronden, het herstellen van vaste vloeren en bijvoorbeeld het schoonspuiten van rubbertegels of het bezanden van kunstgras.
- *Inspecties:* speeltoestellen moeten regelmatig geïnspecteerd worden om de veiligheid te waarborgen en gebreken in een vroeg stadium te signaleren (zodat reparaties erger kunnen voorkomen). Deze inspecties worden jaarlijkse weggezet bij externe inspectiebedrijven.
- *Registratie:* De beheergegevens van het areaal moeten op een overzichtelijke wijze worden geregistreerd. Zo ontstaat inzicht voor de beheerder, is duidelijk welke toestellen waar staan, waar reparaties nodig zijn maar kan bijvoorbeeld ook de onderhoudsplicht worden aangetoond bij ongevallen.

Jaarlijks is **€ 65.000,-** geraamd voor bovenstaande onderhoudsposten. Dit bedrag komt jaarlijks bovenop de benodigde investering voor de vervanging van speeltoestellen.

4.5 Plan voor uitvoering – Centraal op avontuur

Tijdens het onderzoekstraject is gekeken naar meerdere mogelijkheden om uitvoering te geven aan de gestelde kaders. Uiteindelijk is gekozen voor het onderstaande plan voor uitvoering:

De komende jaren wordt ingezet op centrale buurtplekken met meer uitdaging en avontuurlijk spelen voor kinderen vanaf ca. 6 jaar. De kleinere plekjes (hofjes, plantsoenen) worden vervolgens vooral ingericht voor de jongste kinderen die nog niet zelfstandig grotere afstanden mogen afleggen. Dit worden kleinere speelveldjes met eenvoudige toestellen of speelaanleidingen in het gras (laag inrichtingsbudget, 60-70% van budget voor instandhouding). Voor de centrale speelplekken wordt juist ingezet op meer uitdaging en hoogte, avontuur en beweging. Hier is meer budget voor nodig.

De mate van uitvoering is uiteraard afhankelijk van de financiële mogelijkheden. Het kan binnen het budget van instandhouding goed worden uitgevoerd (zie kader). Als er minder budget beschikbaar wordt gesteld voor uitvoering zal dit ofwel ten koste gaan van de uitdaging op de echt centrale speelplek of de mogelijkheden op de kleinere speelplekjes.

Noot: Kosten voor instandhouding

Op basis van de richtbedragen voor herinrichting en de huidige inrichting is in de periode 2020-2021 in totaal € 250.000,- nodig voor de herinrichting van speelvoorzieningen. Voor de periode vanaf 2023 is in totaal nog eens € 950.000,- nodig.

Er is voor dit plan van uitvoering gekozen omdat het (1) bij bewoners (enquête) waarschijnlijk op voldoende draagvlak kan rekenen en (2) het sterkst in lijn is met de gestelde kaders voor actualisatie. Er komt ruimte voor meer uitdaging én kleinere plekjes blijven behouden voor de jongste doelgroep. Ook is het, ten opzichte van instandhouding (alles behouden zoals het nu is) een model waarbij het budget veel slimmer en effectiever wordt ingezet en er gericht functionele verbeteringen kunnen worden doorgevoerd (vergroten diversiteit, aanbod voor verschillende doelgroepen, meer avontuurlijk spel).

Uitvoeringssnelheid

Bij de vorige nota vonden de investeringen kort op elkaar plaats. Dit was een intensief uitvoeringstraject voor de gemeente en gaf in korte tijd hoge kapitaallasten in de begroting. Nu wordt voorgesteld om de uitvoeringsplanning zoveel als mogelijk uit te smeren over een langere periode. Groot voordeel is dat de uitvoering beter kan worden ingepland en bemenst en beter kan inspelen op veranderingen in de samenleving. Daarnaast worden de kosten over meer jaren verspreid dan bij de vorige investeringen. Bovendien ontstaat er ook geen grote vervangingspiek over 15 tot 20 jaar.

Voorgesteld wordt om te beginnen met de speelplekken in de kernen van Zeevang. De meeste speelplekken zijn hier verouderd en in 2020 en 2021 aan vervanging toe. Vanaf 2023 komen dan de speelplekken in Edam en Volendam aan de beurt. Centrale speelplekken op nieuwe locaties zullen daarbij als eerste worden aangelegd, waarna bestaande speelplekken worden heringericht, verplaatst of zullen vervallen. Volgens de financiële verordening worden speeltoestellen in 10 jaar afgeschreven. De eerste afschrijving (2021) start een jaar na de investering (2020).

Vervolgstappen

Voordat met de uitvoering kan worden aangevangen is het nodig eerst een goed uitvoeringsplan met goede uitvoeringskaart op te stellen. Hierop komt dan te staan welke ingreep op welke plek wanneer kan worden verwacht. Deze kaart kan tevens gebruikt worden in de communicatie richting

bewoners. Ook moet elk jaar een inschatting gemaakt worden van de te verwachten levensduur van de speeltoestellen en –plekken zodat het uitvoeringsplan tussentijds kan worden bijgesteld.

4.6 Financiële consequenties

Voor volledige instandhouding is in totaal een bedrag nodig van € 1.2 miljoen. Voor een optimale uitvoering (advies), is het wenselijk dit budget te kunnen verdelen in eenmalig € 250.000,- voor vervangingsinvesteringen in de kernen van Zeevang (verspreid over 2020-2021) en een structureel investeringsbudget in te stellen van € 100.000,-/jaar vanaf 2023 voor de overige speelvoorzieningen (in 2022 hoeven er geen voorzieningen te worden vervangen).

De in de begroting structureel opgenomen budgetten voor onderhoud en inspectie zijn toereikend en behoeven niet te worden bijgesteld. Deze bedragen jaarlijks € 65.000,-. En staan los van het investeringskrediet.

Bijlage A Bevindingen rondgang (Speelplan)

In de zomer van 2017 heeft de gemeente samen met bureau Speelplan een rondgang gedaan langs speelplaatsen en schoolpleinen in Edam, Volendam en de kernen van Zeevang om een goed beeld te krijgen van de inrichting en situering van de speelterreinen, maar ook om per wijk in kaart te brengen hoe het is gesteld met de bewegingsvrijheid en bespeelbaarheid van de gehele ruimte.

A.1 Algemene indruk Volendam *Speel en sportaanbod*

- **Ligging:** In Volendam hebben de buurten en wijken een sterke hofjesstructuur. Speelvoorzieningen zijn overwegend gesitueerd op ruime grasveldjes in het midden van een huizenblok. Vrijwel alle speelplaatsen liggen op +/- 200 meter afstand (2 min. lopen), of minder, van elkaar vandaan.
- **Spreiding:** de verdeling van speelplaatsen over Volendam is redelijk evenredig (zie kaart). Het voornaamste verschil zit in de ruimte op de speelplaatsen zelf. Zo zijn er buurten met veel speelvoorzieningen op relatief kleine locaties, maar ook buurten met vanaf de kaart gezien evenveel speelplekken die daarbij veel vrije ruimte bieden.
- **Ruimtegebrek:** In zowel Volendam als Edam is in de centrumgebieden te zien dat hier naar verhouding weinig speelvoorzieningen liggen en dat het om vrij kleine locaties gaat. In het eerdere beleid werd dit ook al geconstateerd.
- **Centrale locaties:** Op een aantal locaties zijn ruimere speelzones en speellandschappen gelegen waar spelen en sporten wordt gecombineerd. Deze locaties hebben een buurt- of wijkbrede functie en zijn bestemd voor een ruimere doelgroep.
- **Sportplekken:** verspreid over Volendam en Edam liggen verschillende trapvelden met of zonder doeltjes.

Kwaliteit

- **Variatie en uitdaging:** Tussen speelplekken is weinig variatie, veel speelplaatsen hebben (precies) dezelfde toestellen met gelijkwaardige speelfuncties. Wel zijn de toestellen zelf over het algemeen voldoende uitdagend voor de beoogde doelgroep van 4 t/m 12 jaar (beleid 2010-2015); hoge glijbaan, schommel, duikelrek, wip. De buurtbrede speelzones en speellandschappen bieden over het algemeen meer uitdaging door de combinatie van spelen en sporten.
- **Diversiteit:** Op speelplaatsen worden vrijwel alleen traditionele toestellen aangeboden. Variatie in de vorm van spelaanleidingen in de verharding of natuurlijke speelmogelijkheden worden weinig gezien. Het natuurlijke speellandschap dat in 2017 is gerealiseerd is een positieve uitzondering.
- **Technische staat en onderhoud:** De meeste speelplaatsen zijn goed onderhouden. Vrijwel alle toestellen zijn tussen 2010 en 2015 geplaatst en nog in goede staat.

Externe factoren:

- **Gebruik:** centrale speellocaties worden over het algemeen intensiever gebruikt dan kleine speelplekken met beperkte speelwaarde. Dit is o.a. te zien aan gebruikssporen zoals slijtage van toestellen en ondergronden.
- **Vandalisme:** is weinig gezien tijdens de rondgang.
- **Particuliere toestellen:** zijn weinig gezien tijdens de rondgang. Veel woningen hebben wel toestellen in eigen tuin, veelal speelhuisjes, schommels en trampolines.

Bespeelbaarheid openbare ruimte

In veel buurten kan goed en veilig op straat worden gespeeld rondom de hofjes en op lege veldjes. Wel kennen zowel Volendam als Edam veel wegen die duidelijk een barrière door de verschillende buurten vormen. Binnen buurten zijn daarbij ook vaak nog sloten en bruggen die zeker voor de jongste doelgroep een barrière kunnen vormen om zelfstandig naar een speelplek te gaan. Binnen de buurten is weinig bespeelbaar groen. Wijkranden en parken bieden hiervoor een uitkomst, maar zijn voor (jonge) kinderen niet altijd te bereiken zonder barrières over te steken.

A.2 Bevindingen Zeevang

De voormalige gemeente Zeevang is, doordat deze bestaat uit meerdere kernen, minder eenvoudig te duiden. Er zijn immers verschillen in de wijze waarop speelruimte is georganiseerd in elk dorp maar er zijn ook verschillen in de ruimtelijke behoefte voor spelen door de omvang, structuur en opbouw van elk dorp. Een algemene indruk zou daarom ook niet recht doen in deze analyse. Om toch de bevindingen uit de rondgang te duiden is gekeken naar soortgelijke dorpen binnen Zeevang. Hierbij zijn de dorpen bezocht met een of meerdere gemeentelijke speelvoorzieningen. (*Hobrede, Middellie, Warder, Kwadijk en Beets*)

In de lintdorpen ligt de bebouwing aan weerszijden langs een hoofdweg. Hier kan niet gewerkt worden met normen voor afstanden of een actieradius. In de gehuchten is de bebouwing meer compact wat de mogelijkheid tot een soort centralere speelvoorziening biedt. Veel bewoners hebben op eigen erf of in eigen tuin speelvoorzieningen gerealiseerd.

- **Hobrede:** Heeft een speel-sportlocatie centraal in het dorp met een aanbod voor een brede doelgroep.
- **Middellie:** Heeft twee aaneengesloten locaties. Een speelplek en daaraan grenzend een groot voetbalveld (van de ijsclub) met nog enkele toestellen. Het nabijgelegen schoolplein is vanwege het lage het werk makkelijk toegankelijk. De technische staat en onderhoud van de toestellen en het schoolplein is twijfelachtig.
- **Warder:** Hier heeft de gemeente een kleine speellocatie in beheer. Deze ligt ingesloten achter het schoolplein en is niet meer openbaar toegankelijk en wordt niet gebruikt. In het dorp is er een wens voor een centrale openbare speelplek. Het schoolplein is recentelijk vernieuwd, maar is niet openbaar toegankelijk.
- **Kwadijk:** Heeft een centraal gelegen speelplek naast de Prinses Beatrixschool en een klein verhard en omheind voetbalveldje op steenworp afstand van de plek. Het schoolplein is gemakkelijk toegankelijk vanwege het lage hekwerk op het schoolplein en op de speelplek staan overwegend toestellen met dezelfde speelfuncties.
- **Beets:** Er zijn drie locaties in beheer van de gemeente. Dit betreft twee speelplekken en een voetbalplek. Het schoolplein is aan de andere kant van de weg gelegen en is makkelijk toegankelijk.

Kern (Oosthuizen)

Naast de lintdorpen en kleine plaatsen vormt het dorp Oosthuizen meer een volwaardige kern (ruim 3.000 inwoners). Hier is daarom ook meer behoefte aan speelvoorzieningen variatie in speelvormen en type locaties (speelplekken, -zones en wellicht zelfs speellandschappen). Nu kent het dorp twaalf speelplaatsen in gemeentelijk beheer, een aantal hiervan zijn dicht bij elkaar gelegen met weinig onderlinge variatie en een aantal locaties met (zeer) beperkte speelwaarde. In de buurten zelf is voldoende vrije speelruimte op straat. De groene speelruimte in de vorm van grasveldjes en bosjes is beperkt. Wel zijn er een paar groene parkjes en brede slootkanten.

Bijlage B Belangrijkste bevindingen online enquête 2019

In maart 2019 is een online enquête uitgezet onder bewoners. Hierop hebben 367 respondenten gereageerd door de vragenlijst in te vullen. In de vragenlijst zijn enkele bevindingen uit het onderzoek voorgelegd en mogelijke kaderwijzigingen voor actualisatie. De vragenlijst is vooral ingevuld door (groot-)ouders van kinderen tot 12 jaar (96%). Enkele belangrijke bevindingen.

- Kinderen mogen relatief vroeg zelfstandig buiten spelen (vanaf 5-6 jaar). Dit heeft waarschijnlijk te maken met de huidige spreiding van de speelplekjes waardoor vooral jonge kinderen prima op het speelplekje voor de deur kunnen spelen.
- Als er gevraagd wordt naar een acceptabele afstand tot een speelplek, dan geeft 75% aan dat dit eigenlijk minder dan 5 minuten lopen moet zijn. Dit komt neer op zo'n 300 meter lopen. In het huidige beleid voor Edam en Volendam is een richtlijn van 400 meter gehanteerd.
- Er wordt goed buiten gespeeld. Meer dan de helft van de kinderen speelt dagelijks buiten (volgens de ouders). En de meeste respondenten geven aan dat de speelplek bij hen in de buurt goed wordt gebruikt. Dit is ook de ervaring vanuit de gemeente (beheer/ inspectie). De formele speelplek wordt dan ook door de meeste respondenten aangeduid als locatie waar het fijnst gespeeld wordt (boven bos/park of schoolplein).
- De tevredenheid over het aantal en de diversiteit van de speelplekken in de buurt is verschillend. De diversiteit wordt vaak te laag gevonden (veel van hetzelfde). De hoeveelheid is in de ene buurt voldoende, maar soms ook helemaal niet.
- Bewoners zien het, met duidelijke meerderheid van 86%, zitten om meer natuurlijke speelvormen in de gemeente aan te bieden in de vorm van speelaanleidingen (stammen, takken, water en zand).
- Bewoners willen graag meedenken (ca. 60%) over een alternatieve inrichting van de speelplek als toestellen niet meer vervangen zouden worden.
- Bewoners zien liever veel kleinere plekjes dan één of enkele centrale, maar wel uitdagende speelplekken in de buurt. Hierbij wordt vaak aangegeven dat dit vooral voor jonge kinderen fijn is (toezicht, dicht bij huis). Oudere kinderen hebben mogelijk wel baat bij meer uitdagende speelplekken op centrale locaties.
- Er wordt aangegeven dat er te weinig beweegplekken zijn voor volwassenen (19+). Ter verbetering worden sportplekken als een skatebaan, fitness-parcours, maar ook een wandelroute en/of voldoende rustplekken voor ouderen genoemd.